

ЕВАКУАЦИЈА ТЕШКИХ РАЊЕНИКА ИЗ СЕВОЈНА У КРЕМНА

Био сам борац Треће ужичке чете, која се налазила на положају на Бнјелом Брду, близу Вишеграда. У другој половини новембра 1941. године имали смо једну борбу са италијанским војницима и у тој борби заробили смо око 50—60 војника.

Колико се сећам, био је петак, 28. новембар. Нас осам партизана добило је наређење да у два камиона спроведемо заробљене Талијане у Ужице. На челу наше групе био је Гвозден Шевкушић. У Ужицу смо предали заробљенике командиру затвора. Не сећам му се имена, али су га звали „Бомба“. Хтели смо одмах да се вратимо у Бијело Брдо. Међутим, тада стиже наређење да идемо у Севојно и да прихватимо тешке рањенике, које је требало транспортовати возом до Кремана,

Дођосмо у Севојно, у зграду Пољопривредне школе у којој је била једна од партизанских болница. Већ је било вече. Чини ми се да је главни лекар била др Фрида Гутман. Ту је била као болничарка и Вита Гутман, а других имена се не сећам. У болници Пољопривредне школе било је око 60 рањеника. Међу њима су били Марко Вуловић из Ужица, Милоје Јакшић, из Мокре Горе и други, чијих се имена више не сећам. Међу рањеницима је било и неких Ваљеваца.

Међу тешким рањеницима били су борци који су рањени у борбама, као и више оних који су рањени приликом експлозије у трезорима у Ужицу. Кад смо дошли у собе да носимо рањенике, приметили смо да су уплашени. Питали су нас каква је ситуација на фронту; да ли има четника у близини; зашто путујемо ноћу; сигурно због авиона; зашто се еелимо, итд.

Рањеници су, углавном, били млади људи. Можда је свега њих десеторо служило војску, остали су били младићи и девојке испод двадесет година. Неким камионом смо их пребацили до железничке станице у Севојну. Сместили смо их у три фургона на носилима. У композицији теретног воза било је више вагона у којима су се налазиле животне намирнице, текстилна роба и други материјал. Све је то требало евакуисати у Кремна да не остане непријатељу.

Негде поеле пола ноћи воз је кренуо према Кремнима. У Ужицу ее воз није задржавао, већ смо одмах продужили. Прва железничка станица на којој се задржала наша композиција били су Брутци. Ту смо остали неколико чаоова. Наиме, командант железничке станице у Ужицу издао је наређење да воз мора да чека у железничкој - станици Врутци до даљег наређења, јер се била пронела вест да немачке јединице надиру од Кадињаче. Зато је наређено да у правцу Биоске крене локомотива са једним вашном и да се провери да ли је пруга исправна. После неколико чаоова локомотива се вратила и саопштено нам је да је пруга исправна. Већ је свануло. Из Ужица је јављено да воз може да крене у правцу Кремана.

Воз је кренуо и опет стао у пристаништу Мајдан. Ту на једном колосеку било је шест цистерни нафте. Било је стигло наређење да се одврну славине како би сва нафта исцурела. Нама је било жао да то урадимо. Ту је било много сељака па смо одлучили да је боље ту нафту дати сељацима, него да је проспемо. Када су сељаци за то сазнали, брзо су отишли кућама, доношли су разне судове, неки чак и мешине, како би што више узели нафте, јер се нигде није могао набавити петролеј потребан за петролејске лампе. По(Сле је стигло ново наређење: не просипати нафту! Тако је наредио друг Крцун. Али ове је било каено. Међутим, касније смо сазнали да се неко лажно послужио Крцуновим именом, јер он о томе није био ни консултован.

Док смо стајали у Мајдану, рањеници су били нестрпљиви што толико дуго чекамо. Питали су нас зашто толико стојимо; да Немци нису прекинули железничку пругу. ..

Рањеници су тражили хране, јер су били гладни. Неки су тражили воде. Давали смо им разну храну, а највише ратлука. Никад у животу нисам видео толико ратлука. Било га је, заиста, много.

Ми смо им одговарали да буду стрпљиви, да ће бити добро и да ћемо се можда вратити у Ужице.

То је на њих деловало умирујуће.

Скоро читав дан смо се задржали у пристаништу Мајдан. Тек пред вече смо кренули. По ноћи омо стигли у Кремна. Рањенике је требало сместити у основну школу. Школа није била баш близу железничке станице. Рањенике је требало ношити на носилма. У то време у Кремнима је било доста партизана па су нам и они помогли да сместимо рањенике у школу. Док смо их преносили, рањеници су нас питали:

— Које је ово место? Да ли ће нас сместити по кућама⁹ Колико одавде има километара до Ужица? Колико има километара до Београда, итд.

Одшварали смо на њихова питања. Говорили смо им да је близу Златибор, да железничка пруга иде за Вишеград, а даље за Сарајево.

Рањетгке смо сместијш у основну школу, у три учионице. Међутим, приметијш смо да је било и рањеника који су ту били смештени пре нашег доласка. Са рањеницима је била и болничарка Вита Гутман.

Чим смо сместили рањенике, наређено нам је да идемо по селу да зовемо сељаке како би са запрегама одвозили из железничких вагона животне намирнице и другу робу, која је била још раније транспортована из Ужица. У Кремнима је било неколико лселезничких композиција разне робе која је допремљена из Ужица. Неке композиције су биле и у тунелима, да их Немци не би бомбардовали из авиона. Сељаци су читаву ноћ превлачили робу.

Ујутро рано стигло је наређење да рањекиже транспортујемо из Кремана у правцу Златибора. Партизани и лакши рањеници су већ раније кренули. Донекле су могле ићи сељачке запреге и то нам је било велшко олакшање. Међутим, касније смо морали рањенике ношти на ношлима. Терее ^није био погодан. Морало се ићи уз брдо. Многи рањеници су у путу умирали. Нисмо имали времена да их сахрањујемо, већ смо замолили сељаке да то они ураде. стиглш омо на Ерића косу. Морали смо мало да предахнемо. билш смо много уморни. Партизана је било много. Ишли су у разним правцима.

стиглш смо у Камашину. Рањенике смо ставили испод дрвећа на земљу. Било је мнош хладно. Партизани свуда унаоколо. Мишо Дринчић попео се на један пањ и почео да говори. Сећам се да је говорио да ое морамо повлачити јер непријатељ надире са јаким снагама, да су многи партизани слабо обучени и обувени, да ће бити много напора и тешкоћа па ако неко не може да издржи, нека се врати кући са оружјем, јер ће све ово брзо протутњати и ми ћемо се поново вратити. После тог његовог говора велики број партизана је са оружјем отишао својим кућама.

Пошто је било хладно, наложеве су ватре тако да су се рањеници моглш огрејати. После смо рањенике сместили у кољшбе. У међувремену стиже и моја Трећа ужичка чета, и ми се смеситсмо у друге колибе и брзо заспаомо;

Ујутро сам се рано пробудио. Сванула је зора. Погледам у небо. Учини ми се да пролети нека звезда и викнем:

— Ено, лети звезда!

— Каква звезда? Шта ти пада на памет? То је немачка ракета! — рече неко.

Стварно, то је била немачка ракета. Нисмо знајш да су Немци спавали двеста до триста метара далеко од нас у другим колибама. Ни они нису знали за нас. Кад нас Немци угледаше, почеше да вичу. Отпоче борба. Немачка коњица ишла је десно. Пуцало се на све стране. Мислио сам да ове изпибе. Мазге, које су ношле товари са шећером и другом храном, полегаше на зем-

љу. Немци се почели повлачити. И мазге устадоше. Пођосмо у правцу Семегњева. Стигомо преко Шагјиноваца на Борову Главу и Шишаке. Убрзо дођосмо у Радоињу где смо се прикључили главним партизанским снагама, које су се иовлачиле из Србије.

Видоје БОРОВИЋ ХУСО